

Svaz chovatelů prasat, z. s.

Centrální plemenná kniha

Metodické zásady
pro práci se šlechtitelskou základnou
v chovu prasat

Zpracovali: Ing. Stibal

Ing. Eliška Žáková, Ph.D.

Platnost: od 1.10.2022

V chovu prasat je dosahováno genetického pokroku pomocí genetických, technických, organizačních, ekonomických, popř. jiných opatření, která jsou realizována ve zvlášť pro tento účel vybrané kategorii chovů, označovaných jako šlechtitelská základna (ŠZ). Šlechtitelská základna je tvořena nukleovými chovy a chovy, které se na poslání nukleových chovů připravují, označovanými jako chovy rezervní. Nukleové a rezervní chovy jsou cílevědomě budovány u hospodářsky využívaných plemen.

S chovy ŠZ se musí v čase i prostoru neustále intenzivně pracovat, což spočívá ve vyhledávání nových, periodickém hodnocení a přezkušování stávajících, jakož i vylučování těch, které pro tuto práci nesplňují minimální předpoklady. Za účelem zabezpečení jednotného postupu uznávacích komisí, chovatelů, oprávněných a veterinárních organizací při hodnocení a výběru chovů do šlechtitelské základny Svazu chovatelů prasat, vydává SČHP tyto metodické zásady.

Šlechtitelská základna vytváří potřebné podmínky pro šlechtění, popř. udržování v ČR chovaných plemen prasat, směřující k dosažení předem stanoveného chovného cíle a plemenného standardu. Výchozí základnou šlechtění prasat je populace. Jednotlivá plemena evidovaná v plemenné knize (PK) tvoří populace. Populace v ČR je tvořena jednotlivými chovy, v rámci chovu jedinci.

Genetického pokroku uvnitř populací se dosahuje převážně cestou selekce uvnitř domácí populace a racionální, nezbytně nutnou imigrací z příbuzných populací světového genofondu.

Šlechtitelská základna je tvořena kvalitativně odlišnými kategoriemi chovů:

- nukleovými chovy (NCH),
- rezervními chovy (ReCH).

Nukleové šlechtitelské chovy zajišťují soustavný genetický pokrok na bázi selekce uvnitř domácí populace. Pouze ve zdůvodněných případech (rozšíření genealogických linií, vnesení specificky žádoucích genů apod.) je používáno importu. Ve stanoveném rozsahu provádí čistokrevnou plemenitbu. Jejich posláním je produkce plemenných kanců a prasniček pro potřebu šlechtění příslušné populace a pro obnovu chovů nižších stupňů a to podle plemene a jeho pozice při hybridizaci. Ke krytí operativních potřeb trhu mohou být produkovány i hybridní vrhy. Rozsah hybridizace nesmí narušovat podmínky pro objektivní odhad plemenné hodnoty a rovněž kvalitativní úroveň a žádoucí intenzitu obměny čistokrevné části chovu.

Rezervní chovy jsou chovy, které se připravují k uznání za nukleové chovy, které však doposud z různých důvodů neodpovídají požadavkům uznání za chovy nukleové. Svoji činností doplňují množstevní poptávku po plemenných prasatech, kterou nepokrývají NCH. Provádí čistokrevnou plemenitbu. V případě potřeby produkují rovněž hybridní vrhy.

A. Zásady pro uznávání nukleových chovů prasat

1. Nukleový chov je nedílnou součástí populace daného plemene, na jehož šlechtění se aktivně podílí zejména produkcí kvalitních kanců pro potřebu ostatních chovů programu.
2. Trvale vytváří veškeré podmínky pro intenzivní selekční práci se snahou dosáhnout šlechtitelského cíle a plemenného standardu vytyčeného pro celou populaci.
3. V kontrole užitečnosti, testování a odhadu plemenné hodnoty postupuje podle platných legislativních norem České republiky a schválených metodických postupů plemenné knihy.
4. Aktivně přistupuje k nepovinným součástem kontroly užitečnosti (např. sledování spotřeby krmiv, znaky superplodné linie u mateřských plemen).
5. V plné míře akceptuje a realizuje šlechtitelský program přijatý pro populaci jím šlechtěného plemene Svazem chovatelů prasat.
6. Na stádo připařuje v převážné míře plemeníky pocházející z domácí populace šlechtěného plemene.
7. Velikost chovu musí odpovídat minimálním požadavkům na objektivní odhad plemenné hodnoty

Plemena Kritérium	Mateřská	Otcovská
Celková kapacita chovu	> 80 plemenic	> 35 plemenic
Rozsah čistokrevné plemenitby	>300	>120
Celkový počet testovaných plemenných prasat		>200

Rozsah čistokrevné plemenitby je stanoven počtem čistokrevných zvířat otestovaných za rok. Nad tento rozsah mohou být až do výše celkové kapacity chovu produkovány hybridní vrhy, přičemž I. vrhy by měly být vždy čistokrevné.

Chov již má, nebo ve svém programu počítá s celkovou kapacitou farmy, v počtu nejméně 300 a více plemenic, při čemž v rámci celkové kapacity je možné chovat buď více čistokrevných plemen nebo u větších koncentrací je možná kombinace šlechtitelského chovu a chovu nižšího stupně.

Chovem rozumíme 1 ucelenou jednotku s uzavřeným obratem stáda. V případech nezastupitelného významu chovu pro populaci je možné na stanovenou přechodnou dobu přiznat chovu statut i při nižší celkové kapacitě. Požadavek na počet otestovaných čistokrevných prasat a celkový počet otestovaných plemenných prasat však musí být dodržen.

8. Plemenný a užitkový typ odpovídá požadavkům plemenného standardu šlechtěného plemene.
9. V chovu je dosahováno nadprůměrné úrovně plemenné hodnoty, popř. užitkovosti rozhodujících užitkových vlastností.
10. 100 % prasnic ve stádě mateřských plemen je DNA-stresnegativní (R, RP).
11. V chovu je prováděna kontrola zdraví. Chov realizuje zdravotní program SCHP.
12. Chov splňuje základní požadavky na ochranu zvířat.
13. Ustajovací kapacity a jejich technologická řešení jsou v souladu s počtem a fyziologickými potřebami chovaných zvířat.
14. Výživa prasat všech kategorií odpovídá požadavkům na plnou realizaci a manifestaci genotypu.
15. Jako nukleový může být uznán pouze chov, který nejméně 2 roky působil jako chov rezervní.

B. Rezervní chovy šlechtitelské základny

Rezervními chovy jsou všechny chovy šlechtitelské základny, které dosud neplní podmínky uznání za chovy nukleové a všechny ostatní chovy, které mají zájem šlechtit prasata, t.j. především nově vstupující do tohoto procesu. ReCH musí provádět KU, testování a odhad PH ve stejném rozsahu, jako nukleové šlechtitelské chovy.

1. Chov je, nebo byl založen nákupem čistokrevných plemenných zvířat, jejichž rodiče jsou zapsáni v plemenné knize v zemi původu a vyhovují minimálním požadavkům na zápis do PK.
2. V kontrole užítkovosti, testování a odhadu plemenné hodnoty postupuje podle platných legislativních norem České republiky a schválených metodických postupů plemenné knihy.
3. V plné míře akceptuje a realizuje šlechtitelský program přijatý pro populaci jím šlechtěného plemene Svazem chovatelů prasat.
4. V chovu se provádí čistokrevná plemenitba. V míře neohrožující obnovu čistokrevné části stáda a seriózní odhad plemenné hodnoty je možné produkovat hybridní vrhy.
5. Obrat samičí části stáda je prováděn zpravidla z vlastního chovu, u mateřských plemen není vyloučena i návaznost na některý NCH.
6. Přípařování kanců pocházejí přednostně z domácí populace. V chovu se provádí KU, testace a odhad PH podle metodik plemenné knihy SChP.
7. ReCh mateřských plemen, které produkují plemenné kance, musí tak činit převážně od matek kanců, u otcovských plemen od matek s nadprůměrnou CPH. ReCH, které produkují plemenná prasata na prodej (mimo vlastní podnik) musí realizovat zdravotní program SChP.
8. 100 % prasnic ve stádě mateřských plemen je DNA-stresnegativní (R, RP).
9. Chov splňuje v míře přiměřené jeho významu body 12 - 15 zásad pro uznávání NCH.

C. Kompetence k uznávacímu a přezkušovacímu řízení

1. Nukleové chovy vybírá a hodnotí SChP na žádost chovatele. Žádost musí být doložena šlechtitelským rozbohem navrhovaného chovu, zhodnocením zdravotního stavu a vyjádřením příslušné oprávněné osoby.
2. Nukleové chovy přezkúšuje SChP. SChP projedná návrh na přezkoušení s chovatelem a s příslušnou oprávněnou osobou.
3. Nové rezervní chovy vybírají oprávněné osoby. Záměr musí být vždy předem konzultován s plemennou knihou SChP.
4. Rezervní chovy přezkúšují, popř. navrhují SChP ke zrušení statutu ReCH, oprávněné osoby působící v daném regionu po předchozí dohodě chovatele, příslušné oprávněné osoby.

5. Uznávací řízení chovů šlechtitelské základny se provádí komisionálně. Přezkušovací řízení může proběhnout komisionálním řízením přímo v předmětném chovu nebo pouhým posouzením předložených odborných podkladů. O způsobu a formě uznání, popř. přezkoušení chovu, je oprávněna s konečnou platností rozhodovat plemenná kniha SČHP. Důvodem k přezkušovacímu řízení může být vedle kvalitativní úrovně i nevyhovující zdravotní stav.

D. Ustanovení přechodná a závěrečná

1. Tyto zásady jsou nedílnou součástí dlouhodobého šlechtitelského programu SČHP.
2. Rozsah základny nukleových chovů je plemennou knihou optimalizován na plné zabezpečení selekčního pokroku v populaci, se zřetelem k zabezpečení potřebné struktury šlechtitelské pyramidy a produkce plemenných prasat. Uplatňuje se celopopulační šlechtitelská (hospodářská) soutěž, t.j. že základna obou kategorií chovů je každoročně vyhodnocována. Nevyhovující chovy se přeřazují do kategorie rezervních chovů a naopak nejlepší rezervní chovy jsou uznávány za chovy nukleové.
3. Statut chovů šlechtitelské základny prasat (NCH; ReCH) uznaných před dnem platnosti těchto zásad zůstává zachován.
4. Nedílnou součástí zásad jsou pro danou dobu platné
 - šlechtitelský cíl a plemenný standard a
 - zdravotní program SČHP.

E. Platnost zásad

Tyto zásady platí pouze pro populace a stáda, které jsou součástí plemenné knihy prasat v ČR a vstupují v platnost od 1.10.2022

